TANÁRI ÚTMUTATÓ

A hamis Vermeer rejtélye — Történelmi nyomozás

Göring gyűjteménye és van Meegeren hamisítványa

Célcsoport: 9–12. évfolyam, gimnázium

Időkeret: 90 perc (dupla óra) vagy 2 × 45 perc

Csoportlétszám: 20–35 fő, 3–5 fős csoportokban

Tantárgy: Történelem — II. világháború, náci Németország, műkincsrablás, forráskezelés

Forrás: Népszava — https://share.google/EQT6WdZgkEe5F0OjK

1. Óravázlat

Tanulási célok

A tanulók a nyomozás végén képesek lesznek:

- Forrásokat értékelni és kritikusan elemezni (ki mondja, miért, mikor)
- Történelmi szereplők motivációit azonosítani és mérlegelni
- Logikai érvelést felépíteni és bizonyítékokkal alátámasztani
- A náci hatalmi rendszer belső ellentmondásait megérteni és példán bemutatni
- A szakértői tekintély és az intézményi hatalom viszonyát értelmezni

Időbeosztás — 90 perces változat

Idő	Szakasz	Tevékenység
0–5 perc	**Ráhangolás**	Egyetlen kép vetítése: Göring Carinhallban festmények között. Kérdés: „Mit látunk? Ki ez az ember?"
5–15 perc	**Bevezető**	Tanár felolvassa a bevezető szöveget. A rejtély és a három nyomozói kérdés bemutatása.
15–20 perc	**Csoportalakítás**	3–5 fős csoportok. Minden csoport kártyakészletet kap. A tanár ismerteti a feladatmenetet.
20–40 perc	**Kártyafeldolgozás**	Csoportok elolvassák a bizonyíték- és háttérkártyákat, majd kitöltik az első T/F lapot.
40–55 perc	**Rejtélykártyák**	Csoportok feldolgozzák a 6 nyomkártyát. Melyik a két döntő sikertényező? Melyik az egyetlen valódi hiba?
55–70 perc	**T/F + vita**	Korabeli újság- és elemzési T/F lapok. Majd rövid plenáris: mi lepte meg a csoportokat?
70–82 perc	**Vádemelés**	Csoportok kitöltik a nyomtatványt. Szóvivő bemutatja az eredményt.
82–90 perc	**Zárás + kvíz**	Zárókvíz (10 kérdés, egyénileg). Tanár összefoglalja a helyes megoldást.

2. Előkészítési tippek

Anyagok előkészítése

- Nyomtasd ki a kártyalapokat (1–4. lap) és vágd fel előre — ez óra közben 5–8 percet takarít meg.
- Csoportonként 1 kártyakészlet + 1 T/F feladatlap + 1 vádemelési nyomtatvány.
- A nyomtatványt érdemes kartonra vagy vastagabb papírra nyomtatni.
- A kártyákat típusonként különböző színű papírra nyomtathatod, ha nem színes a nyomtatód.
- Készíts vetítőn megjelenő idősort vagy térképet Hollandiáról és az altaussei sóbányáról.

Csoportszervezési javaslatok

- Ideális csoportméret: 4 fő. Szerepek: szóvivő, időfigyelő, írnok, advocatus diaboli.
- Ha heterogén csoportokat akarsz: keverd az erős és gyengébb olvasókat.
- Ha versenyelemet akarsz: csoportonként pontozd a vádemelési nyomtatványt.
- Ha 45 perces az óra: hagyd el az elemzési kártyákat; csak a bizonyíték- és háttérkártyákra koncentrálj.

Technikai tippek

- Ha van projektor: vetítsd ki a bevezető szöveget és a vádemelési kérdést az óra elején.
- Opcionális: zenei aláfestés — 1940-es évek hollandiai vagy francia jazz (pl. Django Reinhardt).
- A zárókvízt Google Forms-ban is elvégezheted, ha van eszköz az osztályban.

3. Moderátori tippek

A bevezető szakaszban

Ne mondd el előre, mi a megoldás! A rejtély motiváló ereje pontosan abból fakad, hogy a diákok maguk jutnak el a következtetésre.

Indító kérdés: „Szerintetek miért él valaki palotában, miközben körülötte mindenki éhezik?"

Ha valaki már ismeri az esetet: Jelöld ki őt „titkos tanácsadónak" — segíthet a csoportjának, de nem mondhatja el a megoldást.

A kártyafeldolgozás közben

- Járj körbe, de ne adj információt — csak kérdezz: „Mit gondoltok, miért tette ezt?"
- Ha egy csoport túl gyorsan végez: add oda az elemzési kártyákat extra feladatként.
- Ha egy csoport elakad a T/F kérdéseknél: irányítsd vissza a megfelelő kártyához.
- Figyeld, melyik kártya okoz legtöbb vitát — ezek lesznek a plenáris legérdekesebb pontjai.

A vádemelési szakaszban

Tipikus tévút 1: A diákok KOLLABORÁCIÓ mellett döntenek. Kérdezd meg: „De bizonyítható-e, hogy szándékosan adott el valódi nemzeti kincset?"

Tipikus tévút 2: A diákok FELMENTÉS mellett döntenek. Kérdezd meg: „Visszaadta a pénzt? Visszajuttatta a festményeket a zsidó tulajdonosoknak?"

A CSALÁS a legvédhetőbb álláspont, de elfogadható az is, ha a diákok érvelnek — a cél a bizonyítékalapú gondolkodás.

A plenáris megbeszélésben

- Kezdd azzal: „Melyik csoport döntött FELMENTÉS mellett?" — ők mondják el először az érveiket.
- Ne értékeld azonnal a csoportok döntését: hagyd, hogy egymás érveit hallják meg.

Záró transzferkérdés — válassz egyet az osztály érdeklődése szerint

Mindhárom eset ugyanazt a szerkezetet hordozza, mint van Meegerené: morálisan kompromittált vevő + személyes haszon + utólagos „nemes indok". A kérdés mindhárom esetben ugyanaz: Hős vagy bűnöző?

🔐 **① TECH / POLITIKA — A kiberbiztonságos tanácsadó**

Valaki hatástalan, hamis megfigyelőszoftvert ad el egy autoriter rezsimnek, amely ellenzékieket akar figyelni. Zsebeli a milliós összeget — és hallgat. Csak egy véletlen vizsgálat leplezi le. Utólag azt mondja: „Tudtam, hogy a szoftver nem működik — ezzel valójában megvédtem az ellenzékieket."

🌿 **② GAZDASÁG / KÖRNYEZET — A zöldmosó-tanácsadó**

Valaki hamis ESG-tanúsítványokat és légből kapott környezeti jelentéseket állít ki egy nagy szennyező cégnek, amely ezzel megúszik pereket és milliárdos bírságokat. A tanácsadó meggazdagodik, és hallgat. Csak egy véletlen belső vizsgálat leplezi le. Utólag: „Tudtam, hogy minden hazugság — csak a pénzüket akartam elvenni tőlük."

📋 ③ **KORRUPCIÓ / EU — A pályázati hamisító**

Valaki hamis dokumentumokkal nyeri el az EU-s fejlesztési pénzt egy korrupt helyi politikus elől — aki maga is hamisítva pályázott volna. A pénzt magának tartja. Csak egy véletlen ellenőrzés leplezi le. Utólag: „Megakadályoztam, hogy a korruptak nyerjenek — én legalább nem loptam el, csak félreirányítottam."

4. Mintamegoldás — Vádemelési javaslat

Helyes vádajánlat

B LEHETŐSÉG — CSALÁS

→ maximum 1 év börtön

Van Meegeren bebizonyította, hogy a képet ő maga festette (tanúk előtt megfestette a Krisztus a tudósok között c. alkotást). Ezért a kollaboráció vádja nem tartható. A megfelelő vád: Csalás.

Mintaindoklás

„Van Meegeren a hamisítványokból szerzett vagyont kizárólag saját fényűzésére fordította, önként soha nem leplezve le magát, és a Göringtől visszaszerzett festményeket sem juttatta vissza törvényes tulajdonosaikhoz — a bosszú narratíva utólagos önfelmentés volt."

Két elfogadható bizonyíték a vallomás ellen

1. Nyolc éven át önként soha nem leplezve le magát: Van Meegeren 1937-től 1945-ig csendben maradt. Csak akkor vallott, amikor halálos vád fenyegette.

2. A vagyon személyes fényűzésre ment: A hamisítványokból szerzett pénzből palotákat, ingatlanokat vett, partikat rendezett.

+ Szintén elfogadható: A Göringtől visszaszerzett 137 festmény nem jutott vissza eredeti zsidó tulajdonosaikhoz.

A hamisítás sikerének két elfogadható oka

Nyom 1 — A hitelesítés korlátai: 1945-ben nem létezett radiokarbon-datálás vagy kémiai anyagvizsgálat.

Nyom 2 — Az elvárás-csapda: Bredius azt a festményt találta meg, amelyet egész életében keresett.

Nyom 3 — A Bakelite-trükk: Addig tökéletes volt, amíg a helyes kémiai kérdést fel nem tették (1947).

Nyom 4 — Ellenőrizhetetlen proveniencia: A titkos nemesi família eredetmítoszt senki sem tudta ellenőrizni.

Bármely kettő elfogadható, ha a diák a nyom számával azonosítja és egy mondattal magyarázza.

5. Értékelési útmutató

A vádemelési nyomtatvány pontozása

Elem	Pont	Megjegyzés
① **Vádajánlat megnevezése**	**2 pont**	CSALÁS = 2 pt. KOLLABORÁCIÓ vagy FELMENTÉS = 0 pt, de jól indokolva kaphat 1 pt-ot.
① **Indoklás (egy mondat)**	**3 pont**	3 pt: tartalmaz bizonyítékot + logikus. 2 pt: általános, de helyes irányú. 1 pt: csak a vád visszamondása.
② **1. bizonyíték**	**3 pont**	3 pt: pontos, forrással. 2 pt: helyes, de pontatlan. 1 pt: releváns, de gyenge. 0 pt: irreleváns.
② **2. bizonyíték**	**3 pont**	Ugyanaz a skála. Csak az elfogadható érvek közül.
③ **Nyom 1 + magyarázat**	**2 pont**	2 pt: helyes nyom + érdemi magyarázat. 1 pt: helyes nyom, magyarázat nélkül.
③ **Nyom 2 + magyarázat**	**2 pont**	Ugyanaz a skála.
ÖSSZESEN	**15 pont**	13–15: kiváló | 10–12: jó | 7–9: elfogadható | 0–6: fejlesztendő

A T/F feladatlapok pontozása

Minden helyes válasz: 1 pont. Összesen 26 kérdés = 26 pont.

24–26 pont: Kiváló — a tanuló az összes forrástípust magabiztosan kezeli

20–23 pont: Jó — kis figyelmetlenségek, de az összképet jól látja

15–19 pont: Közepes — az alapinformációkat ismeri, az elemzés hiányos

0–14 pont: Fejlesztendő — egyéni segítség szükséges

Értékelési formák

Formatív értékelés

- T/F lapok csoportos javítása plenárisan — azonnal látható, hol volt félreértés
- Csoportos vádemelési nyomtatvány szóvivős bemutatóval
- "Legjobb érv" szavazás: a diákok szavaznak, melyik csoport érvelt a legjobban
- Exit ticket: 1 mondat — mit tanultál ma, ami meglepett?

Szummatív értékelés

- A zárókvíz önállóan, jeggyel értékelhető (10 pont)
- Az egyéni vádemelési nyomtatvány házi feladatként is kiadható
- Opcionális esszé: „Ki a valódi felelős van Meegeren sikere mögött?" (300 szó)
- Portfólió-elem: a kitöltött nyomtatvány + a diák saját reflexiója

6. Zárókvíz

Egyénileg töltendő ki az óra végén. 10 kérdés, 10 perc. Minden helyes válasz 1 pont.

#	Kérdés	Helyes válasz (tanári)
1	Milyen vád alapján tartóztatta le Piller hadnagy van Meegerent?	Kollaboráció (náci megszállókkal való együttműködés)
2	Van Meegeren hogyan bizonyította, hogy ő festette a képet?	Tanúk előtt, cellájában megfestett egy újabb „Vermeert"
3	Göring mivel fizetett a hamisítványért?	137 saját gyűjteményéből származó festménnyel
4	Mi volt a korabeli műtárgy-hitelesítés fő módszere?	Szemrevételezés — stílus, ecsetkezelés, pigmentek alapján
5	Mi volt az „elvárás-csapda" lényege Bredius esetében?	Azt a festményt találta meg, amelynek létezéséről saját maga írt elméletet
6	Mi volt van Meegeren egyetlen valódi hibája, amely leleplezte?	Feltűnően fényűző életmódot folytatott a megszállás alatt
7	Melyik két bizonyíték szól legerősebben van Meegeren vallomása ellen?	Soha nem leplezve le magát önként + vagyona személyes fényűzésre ment
8	Mit mondott Göring, amikor megtudta, hogy hamisítványt vett?	„Nem, nem, nem! Ez lehetetlen!" — hitetlenkedett és dühös volt
9	Milyen büntetést kapott van Meegeren a bíróságtól?	1 év börtön — amelyet nem töltött le, szívrohamban meghalt
10	Mi a fő tanulsága az esetnek a hatalom és tudás viszonyáról?	A szakértői tekintély kiszolgáltatott a hatalomnak; az elvárás elvakítja az ítélőképességet

Pontozás: 1 kérdés = 1 pont. 9–10: kiváló | 7–8: jó | 5–6: elfogadható | 0–4: fejlesztendő

Megjegyzés: A 10. kérdésnél a tartalom számít, nem a pontos szó szerinti egyezés.

7. Differenciálási lehetőségek

Gyorsabban haladó tanulóknak

- Elemzési kártyák (A–G) kötelező feldolgozása
- Írásos érvelés: „Ki a valódi felelős?" (5 mondat)
- Kutatási feladat: mi lett a 137 visszaszerzett festménnyel?
- Összevetés: náci műkincsrablás vs. mai kulturális örökségvédelem

Felzárkóztató támogatás

- Előzetesen add oda a bevezető szöveget olvasásra
- A T/F lapokhoz jelöld meg, melyik kártyán van a válasz
- A vádemelési nyomtatványhoz adj mintamondatot: „Az én javaslatom ..., mert ..."
- Engedélyezd a kártyák újraolvasását a kvíz alatt

Tantárgyközi kapcsolódások

- Művészettörténet: Vermeer és a holland festészet aranykora; XVII. századi technikák
- Etika / erkölcstan: Mi tesz valakit hőssé? A cél szentesíti-e az eszközt?
- Jogtörténet: a nürnbergi per mint az első modern nemzetközi büntetőbíróság
- Kémia: Bakelite és szintetikus anyagok a XX. század elején
- Médiaismeret: hogyan hitelesít a sajtó? (Burlington Magazine, 1937)

Forrás: Népszava — https://share.google/EQT6WdZgkEe5F0OjK